

TÖRTÉNELEM

EMELT SZINTŰ PRÓBAÉRETTSÉGI VIZSGA

2014. január 18.

I.

Időtartam: 90 perc

Nyomtatott nagybetűvel töltse ki!

Név	
E-mail cím	
Tanárok neve	
Pontszám	

**STUDIUM GENERALE
TÖRTÉNELEM SEKCIÓ**

Fontos tudnivalók

Egyértelmű válaszokat adjon, egyértelmű jelöléseket alkalmazzon – javítás esetén is!

Válaszaiban **a lényeg** megfogalmazására törekedjen, **ne lépje túl a rendelkezésre álló helyet!**

Csak annyi válaszelemet írjon, amennyit a feladat kér! (Ha többet ír, a beírás sorrendjében értékeljük válaszait.)

Kérjük, **kék színű** tollat használjon!

A feladatok megoldásakor tartsa szem előtt az alábbi javaslatokat!

- Olvassa el figyelmesen a feladatokat!
- Kövesse figyelmesen a feladatlap utasításait!
- Tanulmányozza a feladatokhoz kapcsolódó forrásokat (kép, ábra, szöveg, térkép)!
- Válaszait gondos mérlegelés után, lehetőleg javítás nélkül írja le!
- A személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők!

Eredményes munkát kívánunk!

I. EGYSZERŰ, RÖVID FELADATOK

1. A következő feladat az ókori Athén neves alakjaival kapcsolatos. Saját ismeretei segítségével töltsd ki a táblázatot! (elemenként 0,5 pont)

Évszám	Tisztségviselő	Intézkedés
		timokratikus alkotmány bevezetése
i. e. 621	Drakón	
	Kleiszthenész	
i. e. 560-527		nagyszabású építkezések (pl. Zeusz templom Olümpiában)

3 pont

2. A következő feladat az antik kultúrához kapcsolódik.

- a.) Töltsd ki a táblázatot! Figyelem, kettővel több megnevezést adtunk meg! (helyes soronként 0,5 pont)

1.

2.

3.

4.

Colosseum, Delphoi jósa, Forum Romanum, Pantheon, Parthenon, Zeusz temploma

Kép sorszáma	Épület(együttes) neve	Ebben a városban áll
1.		
2.		
3.		
4.		

- b.) A felsoroltak közül ki építtette a 2., illetve a 4. sorszámú képen látható épületeket? (elemenként 0,5 pont)

2. kép:

4. kép:

Julius Caesar, Peisizisztratosz, Periklész, Vespasianus, Kleiszthenész, Nero

3 pont

3. A következő feladat Szent István törvénykezésével kapcsolatos. Válaszoljon a kérdésekre a forrás és saját ismeretei alapján!

„Hogy minden tekintetben erős és sértetlen béke honoljon [...] teljességgel megtiltjuk, hogy valaki másnak a bántalmazására kardot rántson. Ha ezt a jövőben vakmerőségétől ösztönöztetve megkísérelné, ugyanazzal a karddal öljék meg.”

/Szent István I. törvénykönyvéből/

„Királyi hatalmunknál fogva elhatároztuk, hogy mindenkinek álljon szabadságában vagyonát felosztani, feleségének, fiainak s leányainak és rokonainak vagy az egyháznak adományozni, és ezt halála után se merje senki érvénytelenné tenni.”

/Szent István I. törvénykönyvéből/

„Ha valakinek az Isten tízet adott egy évben, a tizedik részt adja Istennek, és ha valaki tizedét elrejt, kilenc részt fizessen. És ha valaki a püspöknek elkülönített [félretett] tizedet meglopja, mint tolvajt ítéljük meg, és az ebből eredő jóvátétel teljesen a püspöké legyen.”

/Szent István II. törvénykönyvéből/

- a.) Hány törvénykönyvet adott ki Szent István? Mi volt a célja az első forrásban szereplő törvénnyel? (elemenként 0,5 pont)

.....

- b.) Milyen büntetési elv jelenik meg az első forrásban? Melyik ókori uralkodó törvénykönyvében találkozhatunk hasonlóval? (elemenként 0,5 pont)

.....

- c.) Írjon a források és saját ismeretei alapján három olyan királyi intézkedést, amely segítette a keresztényég meghonosítását Magyarországon! (elemenként 0,5 pont)

.....

.....

- d.) Hogyan folytatódik az alábbi mondat? Karikázza be a helyes válasz sorszámát! (0,5 pont)

Szent István törvénykezéseiben

1. szabad és rabszolga ugyanolyan jogokkal rendelkezett.
2. biztosította a magántulajdon feletti szabad rendelkezést.
3. nem szerepelt a halálbüntetés.
4. biztosította, hogy minden földbirtok a király tulajdonában maradjon.

4 pont	

- 4. A következő feladat az Oszmán Birodalomhoz kapcsolódik. Írja be a megfelelő fogalmakat a definíciók alá! (elemenként 1 pont)**

- a.) A török hadsereg könnyűlovas katonái. Szolgálatukért cserébe ún. tímár-birtokot kaptak, ez kisebb szolgálati birtokot jelentett, amelyet a szultán bármikor visszavehetett.

.....

- b.) A törökök által elfoglalt európai területek elnevezése. (Az ázsiai területek átfogó neve Anatólia volt.)

.....

- c.) A keresztény fiúgyermek kötelező besorozása a janicsárság létszámának feltöltése érdekében. 1438-ban intézményesült szokás.

.....

- d.) A török közigazgatás legnagyobb területi egysége, élén a beglerbég állt. A magyar területeken összesen öt ilyen szerveződött, az utolsó 1663-ban Érsekújvár elfoglalásával.

.....

- e.) Az adók összeírásáért és beszedésért felelős török tisztségviselő.

.....

5 pont	

5. A források és tudása alapján válaszoljon az alábbi, Aranybullával kapcsolatos kérdésekre!

„Rendeljük, hogy a szent király ünnepét minden esztendőnként, ha csak valami nagy nehéz ügyek gondja vagy betegségünk meg nem tilt minket, Fehérvárat tartozzunk megülni. [...]”
/1222. évi I. törvénycikk/

„[...] sem mi, sem utódaink bármi időben le ne tartóztassák s el ne nyomják a nemeseket valamely hatalmasnak kedvéért, hanem ha előbb megidéztették és törvény rende szerint elmarasztaltattak.”

/1222. évi II. törvénycikk/

„Ha a király sereget akar vinni az országon kívül, a nemesek ne tartozzanak vele menni, hanemha az ő pénzeért. [...] Ellenben, ha sereg jönne az országra, mindnyájan tartozzanak menni.”

/1222. évi VII. törvénycikk/

„[...] ez a levél adjon szabad hatalmat mind a püspököknek, mind más jobbágyuraknak és országunkbeli nemeseknek mindnyájan és egyen-egyen, jelenvalóknak és jövőendőbelieknek és az ő megmaradékoknak, hogy mind nekünk, mind az utánunk következő királyoknak minden hűtelenség szégyenvallása nélkül ellentállhassanak és ellentmondhassanak mind örökké.”

/1222. évi XXXI. törvénycikk/

a.) Melyik uralkodóházba tartozott II. András? (0,5 pont)

.....

b.) Milyen igazságszolgáltatási rendet ír elő az Aranybulla a nemesekkel szemben? (1 pont)

.....

c.) Mit mond ki a harmadik forrásrészlet? (0,5 pont)

.....

.....

d.) Mikor történt meg az Aranybulla első felülvizsgálata? (1 pont)

.....

e.) Nevezze meg és fejtse ki a negyedik forrásban leírt jogot! (1 pont)

.....

.....

4 pont	

6. A feladat az Anjou-kori társadalommal foglalkozik. Saját ismeretei alapján találja meg az alábbi szöveg hibáit és javítsa ki őket!

„[...] Az Anjouk idején a kis-, és köznemesség elérte a tartományurak megzabolázását és az 1222 –es törvények megszületését. Ezekben a törvényekben Károly Róbert kimondta az ösiséget – vagyis azt, hogy a nemesi föld nem adható el és nem is kényszeríthető átadásra. Ugyancsak ebben a törvényben lett rögzítve a jobbágyi terhek egységesítése, pontosabban a kötelezően egységes tized szedése. Közben egy sajátosan érdekes folyamat is kezdetét vette, kettévált az udvari és vidéki nemesség. A Pesthez kötődő udvari nemesség tagjai pedig egyre sűrűbben kapták meg az úgynevezett szabadispánságot. Ez a később regálénak nevezett kiváltság feljogosította őket arra, hogy a kézre került bűnösöket – a megyei törvényszék mellett – ők is kivégeztessék. A nemességhez hasonlóan a jobbágyság kialakulása is a XVI. századra fejeződött be. A szántót - a nyomáskényszernek megfelelően - minden évben másutt mérték ki. A jobbágyok a személyek alapján rótták le szolgáltatásaikat földesurának (háramlási jog = pénzadó két részletben; évi egyszeri ajándék; munkajáradék = fuvarozás); az egyháznak (tized a gabona és a bor után) és az államnak (füstadó). A jobbágyok helyzete viszonylag kedvező volt. Nem éheztek, szabadon költözhatték adójuk megfizetése után. Javította helyzetüket a gazdasági fejlődés, az ország belső rendje, s hogy nem sarcolták az országot idegen hadak. [...]”

/Eredeti szöveg - Harmat Árpád Péter: A középkori, feudális magyar társadalom/

	Hiba	Helyes	Pont
1.			/0,5
2.			/0,5
3.			/0,5
4.			/0,5
5.			/0,5
6.			/0,5
7.			/0,5
8.			/0,5
9.			/0,5
10.			/0,5

5 pont

7. Az alábbi állítások a földrajzi felfedezésekre és gazdasági hatásaikra vonatkoznak. Írja a mondatok elé a megfelelő nagybetűket! (elemenként 0,5 pont)

- A. mindkét mondatrész igaz és a két mondatrész között logikai kapcsolat van
 - B. mindkét mondatrész igaz, de a két mondatrész között nincs logikai kapcsolat
 - C. az első mondatrész igaz, a második hamis
 - D. az első mondatrész hamis, a második igaz
 - E. mindkettő hamis
1. A munkaerő pótlására a bányá- és ültetvénytulajdonosok fekete-afrikai rabszolgák tömeges importjába kezdtek, mert a leigázott őslakosok közel 90%-a elvándorolt a gyarmatosított területekről.
 2. A kialakult kontinentális munkamegosztás során a nyugat-európai államok kizárólag kereskedelemmel foglalkoztak, mert a periféria országai ellátták őket ipari és mezőgazdasági termékekkel.
 3. A reneszánsz műveltség és kialakuló új világkép meghatározó katalizátora volt a földrajzi felfedezéseknek, így nem csoda, hogy a hollandok és az angolok később kapcsolódtak be a gyarmatosításba.
 4. A felszíni nemesfém bányák kimerülését követően aranyéhség alakult ki Európában, ezért a keleti és levantei kereskedelem is újabb lendületet vett.
 5. A földrajzi felfedezéseket követően a nyugat-európai megélhetési költségek megugrottak, melynek okai nem csak a pénz elértéktelenedése, hanem népességyarapodás, földhiány, a növekvő bérleti díjak és adók is voltak.
 6. A spanyol származású Kolumbusz első, 1492-es transzatlanti útja azért járhatott sikerrel, mert az új hajótípusok és navigációs eszközök jelentősen megkönnyítették a nyílttengeri hajózást.

3 pont	

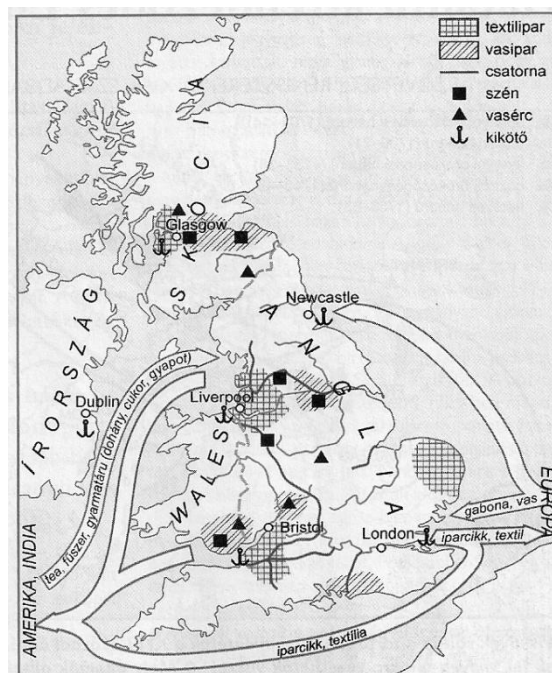
8. Saját ismeretei alapján egészítse ki az alábbi, az ország három részre szakadásáról szóló idézetet! (elemenként 0,5 pont)

„A két rivális király, és 1538-ban, a békében megegyezett arról, hogy az utóbbi uralkodó halála után Magyarország a Habsburgok kezén egyesül majd, ám ez a titkos szerződés végül soha nem lépett érvénybe. Nem sokkal azelőtt ugyanis, hogy János-ben befejezte életét, még hírt kapott fia születéséről, így végrendeletében nem vetélytársát, hanem a csecsemő-(o)t nevezte meg örökösének, akit közbenjárására – később a rákosi országgyűlésen is megválasztottak. Ferdinánd természetesen nem volt hajlandó beletörödni Szapolyai fiának trónra ültetésébe, ezért hadjáratot indított, melynek legfőbb célja Buda meghódítása volt. A török főssereg érkezésének hírére azonban a birodalmi had hamarosan visszavonult Komáromba, így [szultán] [...] megérkező főerői már nem vehettek részt a küzdelemben. Serege ellenállás nélkül szállta meg Budát -ben.”

/Tarján M. Tamás: Szulejmán szultán csellel elfoglalja Buda várát/

4 pont	

9. A források és saját ismeretei alapján válaszoljon az ipari forradalommal kapcsolatos kérdésekre!

Anglia ipara a XVIII. században

a.) Miért pont Angliában kezdődtek meg ezek a fontos gazdasági változások? (1 pont)

.....

.....

b.) Melyik volt a legfontosabb iparág Nagy-Britanniában az első ipari forradalom idején? (0,5 pont)

.....

c.) Milyen eszköz feltalálásának köszönhetően vált egyszerűbbé a közlekedés és a szállítás egyaránt? (0,5 pont)

.....

d.) Mi jellemezte a munkások élet- és munkakörülményeit? Írj négy meghatározó jellegzetességet! (elemenként 0,5 pont)

.....

.....

4 pont	

10. Az alábbi feladatban II. József intézkedéseiről lesz szó. A forrás és saját tudása alapján válaszoljon az alábbi kérdésekre!

„A rendelet szabadabb vallásgyakorlást biztosított a protestáns és görögkeleti alattvalóknak, egyúttal pedig engedélyezte számukra a hivatalviselést is; az intézkedés később egyike lett azon három pátensnek, melyeket József halálos ágyán sem volt hajlandó visszavonni.”

/Rubicon – Tarján Tamás: 1781. október 25./

- a.)** Sorolja fel a rendelet legalább két olyan konkrét elemét, mely nagyobb szabadságot jelentett a protestánsok számára, mint korábban! (elemenként 0,5 pont)

.....

.....

- b.)** A köznapi nevén nyelvrendeletként emlegetett intézkedés megváltoztatta a hivatalos nyelvet Magyarországon. Töltse ki az alábbi ábrát! A pontozott részre az aktuálisan hivatalos nyelv (1 db helyes – 0 pont, 2 db helyes – 0,5 pont, 3 db helyes – 1 pont), a téglalapba a fordulópont évszáma kerüljön! (1 pont)

.....

1784

1790

 magyar

„1785. aug. 22.: [...] - Eltörölte a jobbágyságot, a parasztnak biztosította személyi és költözködési szabadságukat (szabadon házasodhattak), a földesúr beleegyezése nélkül tanulhattak iskolában, s választhattak mesterséget, nem kényszeríthették őket házi cselédi szolgálatra, szerzett javaik fölött szabadon rendelkezhetek, telküknek használatát a földesúr nem zavarhatta, arról törvényes ok nélkül nem űzhették el őket; sérelmi ügyeikhez a vm-től kaptak ügyvédi segítséget.”

/A Magyar Katolikus Lexikon - jobbágyságrendelet címszó/

- c.)** Tekinthejtük-e a jobbágyságrendeletet jobbágyságfelszabadításnak? Válaszát indokolja! (1 pont)

.....

.....

4 pont	

- 11. A következő feladat a reformkor politikai életének meghatározó alakjaival foglalkozik! Párosítsa a személyneveket a hozzájuk köthető fogalmakkal!**
(helyes soronként 1 pont)

Wesselényi Miklós, újkonzervativizmus, centralizált polgári állam, Kossuth Lajos, érdekegyeztetés, Eötvös József, tőkés kapitalizáció, Dessewffy Aurél, Széchenyi István, nemzeti önrendelkezés

Politikus neve	Fogalom

5 pont	

		maximális pontszám	elért pontszám
I. Egyszerű, rövid feladatok	1. Ókori Athén	3	
	2. Antik kultúra	3	
	3. Szent István törvényei	4	
	4. Oszmán Birodalom	5	
	5. Aranybulla	4	
	6. Anjou-kor	5	
	7. Földrajzi felfedezések	3	
	8. Az ország három részre szakadása	4	
	9. Ipari forradalom	4	
	10. II. József rendeletei	4	
	11. Reformkor	5	
	Összesen	44	
	I. Elért pontszám egész számra kerekítve		

 Javító tanár

Dátum: